

VITAM
VIRI MAGNIFICI AMPLISSIMI
FRANCISCI DOORMANNI

REIPUBLICÆ HAMBURGENSIS
CONSULIS BENE MERITI

POSTQUAM IS

D. XXII. AUG. MDCCLXXXIV.

REBUS MORTALIUM EREPTUS ESSET
MEMORIÆ CAUSA

EX

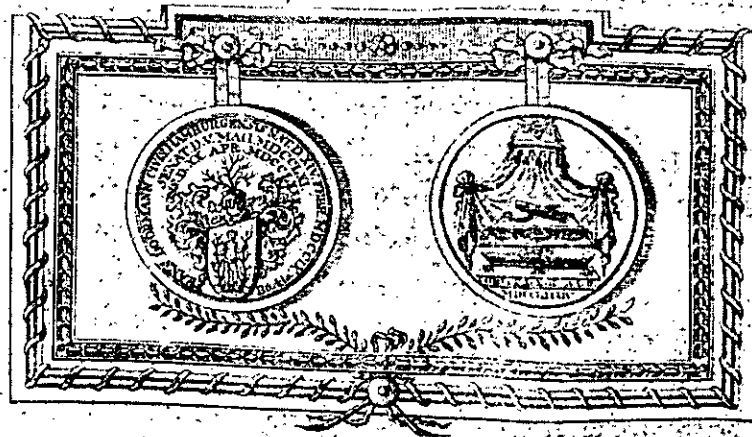
AMPLISSIMI SENATUS DECRETO

EXPONIT

PAULUS DIETERICUS GISEKE, M. Dr.

PHYS. & POET. P. P. IN GYMNASIO HAMBURGENSE

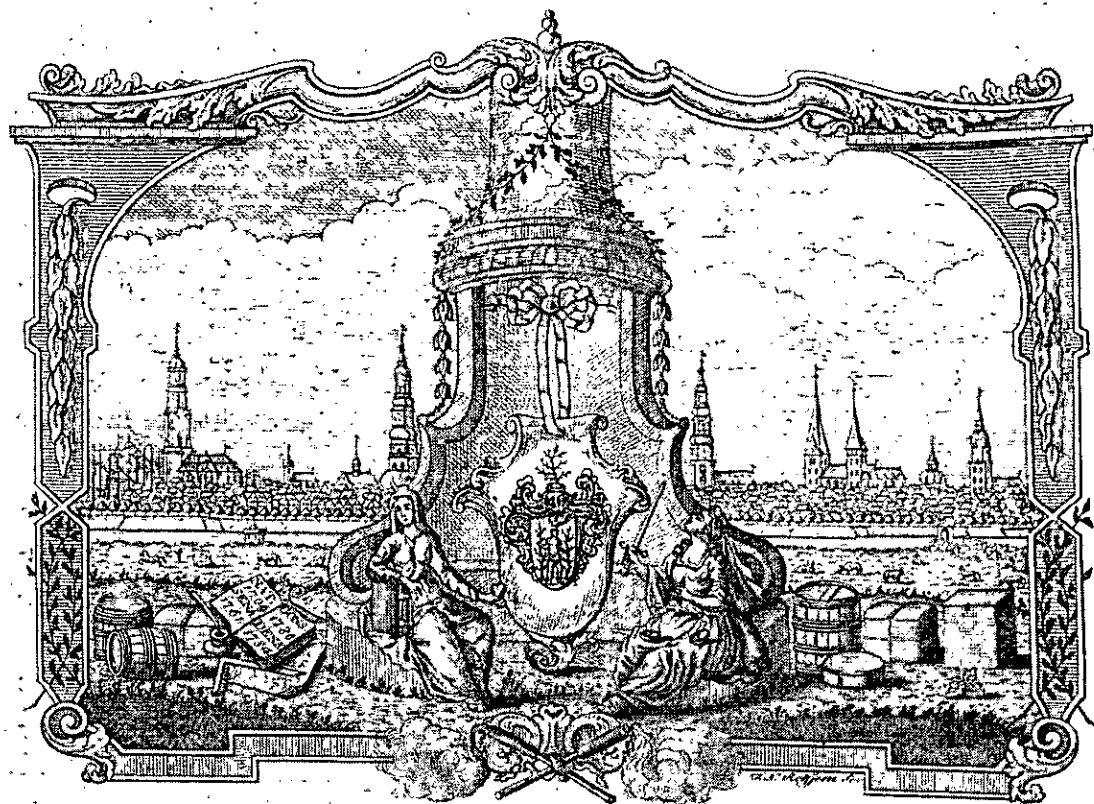
EJUSQUE EO ANNO RECTOR.

HAMBURGI

LITTERIS CAROLI WILHELMI MEYN, AMPLISSIMI SENATUS.

GYMNASII & SCHOLÆ TYPOGRAPHI

Cartificii plenissima corporis humani machina Opificis sui sapientiam eo manifestius declarat, quo curiosius peruestigatur. Plurimis e partibus est composita, quæ, licet diversissimæ sint, in unum tamen scopum, vitæ continuandæ, conspirant quidem; earum vero structura, functiones & nexus a nemine, totam quamvis ætatem iis scrutandis impendat, penitus intelligi, multo minus explicari possunt. Liceat mihi aliqua de his præfari, & postea deum causas, cur hoc præcipue thema elegerim addere.

Compages Ossium, cui totum innititur corpus, e solidissimis durissimisque fibris coagmentatorum, alia plana, alia tubulosa complectitur, & mollioribus partibus, sed solidis, obducta est. At vide e quam tenui mollique adeo stamine hæc ossa indurescant! In solo homine contemplando subsistam, nec primam quidem omnium originem rimabor. Dentes modo dicam, ossa ea, quæ sola nuda sunt. Quam teneri hi sunt, dum in embryonis alveolis latent! quam duri postquam prorupere! duriores etiam secundi, confringendis adeo lapillis idonei, dum sumum robur adepti sunt.

Caro, quæ reliqua ossa omnia plus minus tegit, Musculorum nomine Anatomicis dicta, singulis iis tam apte adnata est, ut nec sponte secedat,

IV

nec vi rumpatur; ut simul ipsa mobilis sit, ossaque in quamlibet partem ope articulorum moveat, quibus hæc inter se per ligamenta junguntur, iusto inter oppositos motus æquilibrio servato, dum musculus alter in contrariam alterius partem agit.

Accedunt canales per totum corpus dispersi, quibus succi in illud quovis momento distribuuntur, sanguis in primis, adeo ut nullum in superficie punctum sit, quod sine ejus profluvio vel levissime tantum vulnerari possit. Perpetuus sanguinis æstus aliis vasis eum e Corde expulsum ad extrema trudit, aliis eundem ibi exceptum ad illud reducit; sub quo meatu ex eodem sanguine liquores varii secernuntur, quidam ut expellantur superflui, alii ut detrita, exhalantia, deperdita, reparent, alii ut in futuros usus serventur. Quam constans hic ordo! quam perplexæ hæc sanguinis viæ, alias omnes partes, molles & duras perreptantes! quam impeditæ hæc functiones ad continuandam vitam ineluctabiles!

Præterea partium inclusarum abditarumque, Viscera vocamus, aliæ subigendis & in nutritium succum convertendis alimentis, aliæ humoribus secretis servandis, aliæ expellendis, aliæ recipiendo Aeri, functioni præ ceteris, postquam semel facta est, inevitabili; aliæ speciei propagandæ, ignotis dicatæ usibus aliæ adsunt, quarum singularum fabrica & structura longe diversa uberrimam meditationi & admirationi copiam præbent, sed hîc silentio prætereunda, ne nimium a scopo abripiar.

Superfunt Nervi, quibus Animo cum corpore est communiõ, quibus is suum in illud exercet imperium; rerumque extra nos positarum notionem accipit, quorum ope in varios affectus movetur, quorum vi corporis dolorem & voluptatem sentit, quibus oppressis, læsis, destructis, sensus motusque intercipitur, suspenditur, aboletur.

At quam facile horum aliquid turbatur! quam inopinato mala oritur conformatio in fœtû; nedum nato! quot casus bene formatum feliciter que editum mutant in alienam partium posituram! Quid vulgatius est luxatione articulorum; contusionibus; vulneribus; fracturis! Quotiesne sanguini circumeunti vasa obstruuntur; hinc ipse a recto cursu avertitur, & quam innumera inde nascuntur mala! ne quid de vitiis ex ejus *Crafi* oriundis dicam! Qui hæc animo volvis; quantum putas impedimentorum in Visceribus latere, quo minus ea omnia rite succedant, quæ ad animale fani corporis œconomiam requiruntur? Quot malis Nervi parent! dolorosis; paralyticis, molestissimis, refractariis!

Hæc vero omnia Medicum scire, & exactissime quidem, quantum fieri potest, cum summo judicii acuminis expiscari, cum maxima circumspeditione applicare oportet in quocunque morbo; licet vulgus hominum corpore ejusque curam atque difficilem medentis provinciam non ignoret solum, sed & flocci pendeat. Nil addo de turbis, quas nobis ipsi sponte excitamus

tamus, alii perversa dieta, alii animi affectibus, alii vitis adeo & flagitiis indulgendo. Quique sapienti ex patris, quae dici, jam patebit, in aëris injuriis & vicissitudine non modo, sed in ipsa partium corporis structura plus satis causarum, morborum non solum, sed mortis etiam esse, adeo ut miraculo proximum sit, aliquam nostratatem, medum senectatem, attingere!

At quorsum haec omnia? Amplissima Medici doctrina, dilatatam ejus & subactum judicium sapissime eluditur, dum morbi alicujus causam finiat, sine cujus cognitione frustra tamen tentatur medelari. Tunc nulla nisi ex cadaveris sectione lux expectanda! cuius summam utilitatem brevibus dicam, si forte aliquot harum paginarum lectoribus persuadere possim; eorum imitari exempla, qui sapienter jubent, post obitum corpus exanime secari.

Quid enim quæso! de corporis structura, partibus internis, earum nexu & usu omnino nossemus, nisi vita functorum cadavera secta fuissent? Nemo sanus de hoc Anatomes usu summaque necessitate dubitat. Quæ licet sola non suffecerit, ut veras de corporis vivi ac sani functionibus acquireremus notiones, adeoque animalia viva incidenda & nonnunquam misere torquenda fuerint; minime tamen ea seponenda est, si morbi mortisque causas requiris. Non ideo equidem contendo, nullum cognosci posse morbum, nisi quis eodem extinctus aliquando sectus fuerit. Sunt plurimi profecto, qui suis se signis satis produnt, quales sint & qualem possant medelam. Sunt vero & haud pauci, quorum neque causas neque sedes sine incisione eorum, qui illis extincti sunt, unquam augurasses; cujusmodi in primis sunt *topici*. Ne tamen nimis prolixus sim, aliqua tantum horum exempla proferam, quæ e Vasorum & sanguinis in iis contenti vitio originem ducunt. Vix inter decem, qui palpitatione cordis laborant, unus est, in quo causa tanti mali topica sit; est tamen interdum ejusmodi, vel fibrosa sanguinis parte præter naturam in Polypum, quem vocant, concreta; vel Arteria aorta alicubi indurata & ossescente; vel vasis majoribus prope cor coarctatis, quo sanguinis transmittendi via angustior redditur. Vix inter centena millia unus est, qui ex ruptura Venæ cavæ obiret; fuerunt tamen exempla rarissima, in quibus id observatum est. Rarus item morbus est Hydrocephalus internus, vix tamen antequam mortem induxit, sectione cognoscitur. Vulgatior longe Apoplexia, quam, licet plerumque e causis, in imo ventre scenam ludentibus suam, oriatur, nonnunquam tamen ex nimia sanguinis in caput turgentis copia originem ducere, methodi, quibus olim eandem oppugnarunt Medici, nec sine successu, probabiles reddunt.

At quid prodest, inquis, post mortem causam novisse, quæ vitæ metam posuit? Num ideo maritum, uxorem, filium recuperō, si, quo

VI

vitio extinctus sit, Medicus discat? Neque alios ex meorum casu mea que jactura sapere discere volo. His & similibus abigi plerumque Medicos novi, qui postquam omnia, quae ars subsidia habet, frustra quamvis tentarunt, de secundo defuncti corpore familiam sollicitant. Uti vero sub prima doloris vehementia ignoscendum est, ita loquenti, ita illiberalis ingenii esset, si sedatiore animo alios ex tua jactura sapere revera nollēs. Quid enim tibi nascitur damni, si Medicus, qui totam morbi historiam tenet, qui causam ejus multis curis vigiliisque irritis quæsit, tandem sectione discat, hanc aut illam subfuisse, de qua interdum ne per somnium quidem cogitare poterat? Vel ideo quod amissum caput carum non recuperas, potēs (& forte debes) aliis eam usum indulgere, quem unice post obitum ex eodem capere licet, quum aliter societati humanæ non amplius prodesse possit. Deberes hoc famæ, curis & industriæ Medici, ut post funera tuorum cognoscat, quomodo aliis simili morbo laborantibus subveniat, malumque quod citius cognovit, ante supprimat, quam altas egerit radices, nisi ejusmodi sit, quod nullam medelam admittat. Et si hujus quoque generis fuerit, solaberis tamen, dum doceris, extra hominis potestatem fuisse sanationem aegroti quem luges. Sæpe his tranquillitas reddita est, argumentis familiæ; sæpe honos medici vindicatus; sæpissime aliis levamen accessit ex melius cognita morbi sede & indole.

Suggestit mihi has lucubrationes exemplum illustre, quod huic scripto occasionem dedit. Quamvis enim *Zs*, cui hæc pagina scribuntur, nec inopinato nec insolito fato occumberet: vivus tamen dum adhuc esset, voluit jussitque, ut post obitum corpus secaretur, eoque aliis, quod imitentur, exemplum præbuit. Dummodo enim plures e primis civium ordinibus ita juberent, paulatim quæ inferioribus adhuc alte sedent perversa & præjudicata opiniones everterentur, nec parum inde ars salutaris etiam apud nos lucraretur, ut nonnunquam, unus alterve saluti restitueretur, quem jam, abscondita morbi mortisque causa, suæ sorti permittere cogimur.

Est vero *Zs*, cujus hac quoque in re exemplum laudavi, in plurimis aliis vitæ gestæ virtutibus publicis privatisque imitabile, Magnificus quondam Vir **FRANCISCUS DOORMANN**, Reipublicæ Hamburgensis Consul per Annos *iv*, Senator per *xx*. optime meritis, de cujus familia, vita & rebus gestis hæc fere, e documentis mihi traditis, cum Lectoribus communicanda habeo.

Majores b. Consulis nostri a longo jam tempore urbem nostram ornarunt; pater vero Ejus, **DAVID**, ex homonymo parente & *Elisabetta Mariusen* a. 1676. procreatus, mercator spectatissimus fuit, & variis officiis civilibus functus tandem a. 1735. Quindecimvir factus est. *Matri-*
monium

monium is contraxit cum ELISABET, *Francisci Bostelmanni & Gertrudis Engel* filia, e qua suscepit

FRANCISCUM nostrum, a. 1709. d. 14 Febr.

ELISABETAM, a. 1710. m. Julio, sed 1722. denatam.

DAVIDEM, a. 1715. d. 14. April. qui etiam post plurima alia officia Quindecimvir factus, uno circiter ante fratrem Consulem anno e vita excessit.

Sed quum mater Nostri anno 1717. exeunte vitam cum morte commutaret, pater secundas nuptias cum CHRISTINA, *Spierringi* filia, tum *Joachimi Oelkeri* vidua a. 1719. celebravit, quæ improles a. 1741. d. 17. Decemb.

obiens, eum iterum viduum reddidit, Ipse vero d. 30. Jun. 1750. annos natus LXXIV. diem suum explevit.

Ex ephebis egressus noster FRANCISCUS mercaturâ se dicavit, & pœnitæ rudimentis atque iudicio maturus, juvenis licet, per annos 1736 ad 1738 iter per aliquot Europæ provincias, Germaniam imprimis Belgiumque multo cum fructu instituit, & redux a patre in negotiorum societatem adscitus, eodemque anno civitatem adeptus, utilem mox Reipublicæ operam præstitit, officia civilia administrando, per omnia fere eorum genera progressus, donec a. 1761. d. 5. Maji ab Amplissimo Senatu in b. *Ulrici Mulleri* locum, non sine civium lætitia, cooptaretur.

Novum hunc honorem nova secuta sunt onera, quum rerum administrandarum partes inter Amplissimi Ordinis membra dispertiendæ non sinant, quemquam feriari, licet aliæ aliis plus negotiis et curarum secum ferant. Plurima tamen istorum munerum per xx. illos annos, per quos Illustris Senatus pars, ante quam fastigium consulare adscenderet, fuit, impigre gessit. Præter vectigalis curam, Tribunalis bellicarum rerum consilia, civicæque militiæ in Dicecesi Catharinianæ præfecturam, nominasse sufficiat *Præturam*, tum in urbe, tum extra eam, terrarum scilicet, quibus Billwerder & Ochsenwerder nomen est; atque dum earum secundus Prætor esset, obitu b. Senatoris *Behrmanni* statim *decimarum* administratio ad Eum delata est, quam *rei silvaticæ* cura excepit. Adde his, quod & Collegii, cui litoralium munimentorum in ditione Ritzebüttelensi mari oppositorum cura incumbit, (die *Staak-Deputation*; vocatur) pars fuerit, pariterque illius, cui Albis fluvii cursum non impeditum fieri opera danda est; tum quod a. 1778. in numerum eorum pervenit, quibus e Nobilissimo Ordine quotannis una cum Amplissimis Lubecensis Reipublicæ Delegatis communis Præfectura Bergedorfensis lustranda est. Quum denique tractus suburbani, qui *Hamburger Berg* dicitur, regimen primo loco, secundo autem ejus, qui *Hamm & Horn* vocatur, teneret, d. 28. Apr. 1780. in locum optimi Senis, Magnifici quondam *Petri Greve* Consul eligitur.

LVII

Quo graviora ex eo honore in Rebus publicis summo, officia Ipsi incumbere, judicis in primis quasi perpetui, eo magis celebranda est. Consul nostri religio, qua iisdem satisfacere nactus est. Accessit Diaceseos Petrinæ, quem vocant, Patronatus, itemque suburbii, a St. Georgio dicti, in quo administrando plurima saluberrimis consiliis reformavit atque restituit, in primis quæ ad Nosodochium eidem junctum pertinent. Denique & Rei monetariæ gessit curam, & per vices Collegii, quod res maritimas curat. Præses fuit.

Si quis jam labores & molestiam, quos publicum munus, judicis in primis adfert, eosque qui in florentissima commerciorum amplitudine constitutum virum undique cingunt, animo perpendit, non mirabitur, vitam laboribus plenam, valetudinis incommoda attulisse; sed potius id mirum putabit rarumque, eam in tantam senectutem potuisse continuari, quod omnino factum non fuisse credo, nisi aliunde commoda vitæ & lætamina a Summo rerum Arbitro Magnifico Consuli essent tributa, quorum placido atque ingenuo liberalique usu vires corporis animique defatigati reficere & instaurare licuit. In primis huc referre fas est, quæ ex felici matrimonio liberorumque & nepotum serie, infra mox enumeranda, Ipsi nascebantur gaudia & solamina domestica. Ingravescente tamen senectute majorem in modum valetudinem adversam expertus est, de qua verbis Experientissimi & Excellentissimi BOLTENII, M. D. & Physici Reipublicæ Hamburgensis primarii hæc addam:

„Beatus Dominus Consul DOORMANN, a multis jam annis moliminibus hæc morrhoidalibus, tenesmo nimirum, ciborum indigestione, flatulentia & præcordiorum anxietatibus, nocturnis præsertim temporibus Ipsi molestissimis, laboravit; quæ mala, in hepate a statu suo naturali mutato & tandem corrupto sedem habentia & natura sua immedicabilia, diæta, regimine & medicamentis optimis ita lenivit, & fere debellavit; ut non, nisi senio confectus, & sanguine, morbo nigro Hipocratis, exhaustus, vitam cum placida morte commutaverit.“

Hæc vero subito accidit d. 22 Augusti MDCCLXXIV. dum vixisset annos LXXV. menses VI. dies VIII.

Quo justior autem dolor est, quotiescunque Respublica viri de ea bene meriti jacturam facit, eo major est luctus, si quem e fulcris ejus, Patriæ Patribus, & qui inter eos primum locum tenent, Consulibus, nobis erep-

rum

rum dolemus. Adeoque & quæ in DOORMANNI funere civibus obortæ sunt lacrimæ, nemo non justas fuisse concedet. Largissimas in primis numerosæ & splendidissimæ familiæ fluxisse quilibet facile existimabit, quam nunc enumerare nostrum est.

Bis scilicet Consul Magnus noster matrimonium contraxit. Prius cum virgine prænobilissima MARIA STOEVER, Joannis Stöveri mercatoris quondam spectatissimi & Quindecimviri filia, a. 1740. d. 14 Junii celebravit, e quo filium unum, quatuor filias progenuit, quarum una præmature, ille vero juvenis 24. fere annorum a. 1764. m. Dec. ex Phthisi obiens insigni luctu parentem afflixere, filiarum reliquarum natu secunda ante decennium vivere desiit, duæ mox dicendæ parentem lugent. Ipsa vero dilectissima conjux puerpera obiit exeunte anno 1746, summum marito dolorem suo e vita discessu afferens. Quem ut levaret, alterum connubium iniit d. 21. Maji 1748. cum virgine nobilissima omnibusque sexus sequioris virtutibus ornatissima ANNA ELISABET STEETZ, *Francisci Steetz*, Mercatoris amplissimi filia, quæ duorum filiorum parentem Eum fecit, qua suavissima tori focia per integros 36 annos gavifus est, quamque viduam quidem moestissimam reliquit; sed per tempus breve tantum, quum d. 8. Oct. ejusdem anni maritum in beatioram vitam sequeretur annos nata LXXI.

Tres illas prioris conjugii filias matrimonio felici viris prudentissimis & nobilissimis junctas vidit parens. Nempe

MARIA, nata 1741. d. 25. Junii, nupsit mercatori, dein LX-Viro spectatissimo, LUCÆ KELLINGHUSEN a. 1761. d. 19. Nov. ex qua nepotes nati sunt neptesque Consulis nostri sequentes:

Lucas, natus 1763. d. 1. Oct. sed eodem die denatus.

Anna-Maria, nata 1764. d. 11. Sept. denata 1768. d. 6. Martii.

Catharina-Elisabet, nata d. 1. Dec. 1765.

Magdalena-Catharina, nata 1767. d. 11. Sept.

Franciscus, natus 1769. d. 19. Junii.

Lucas, natus 1771. d. 19. Sept.

Maria, nata 1773. d. 19. Oct.

CATHARINA, nata 1745. d. 4. Apr. quæ JOANNIS DAN. KLEFEKER, Mercatoris pariter clarissimi & pluribus officiis Reipublicæ functi votis, cessit a. 1771. d. 13. Aug. e qua

Franciscum Matthiam a. 1774. d. 10. Oct. natum vidit;
ipsa vero d. 24. Nov. ejusdem anni vitam cum morte commutavit.

ANNA FRANCISCA, nata 1746. d. 3. Dec. matrimonio juncta est a. 1768. d. 19. Apr. CORNELIO WILHELMO POPPE, negotianti prudentissimo, cujus nomen in rebus cambialibus & mercatoriis ubique fere notum est & celebratum, qui item plura civitatis munera administravit, Ordini LX-Virorum adscriptus. Ea mater facta est

Anne Elisabeth, natæ 1769. d. 7. Mart. denatæ 1770. d. 10. Jan.

Franciscæ Wilhelmine, nat. 1770. d. 25. Jan.

Cornelii Wilhelmi, nati 1775. d. 11. Maji.

Mariæ Elisabeth, natæ 1779. d. 27. Febr.

Contigit præterea b. Confuli, ut, quos e secundo connubio susceperat filios, pariter fecundo conjugio & felici lætantes videret, quum eorum natu major

FRANCISCUS, negotia patris æquali successu continuans, uxorem duxit MARIAM, Senatoris quondam Amplissimi CASPARI VOGHT filiam natu majorem, e quo conjugio prolem amplexus est

Elisabet, natam 1776. d. 17. Novemb.

Mariam Ludovicam, nat. 1778. d. 6. Julii denat. d. 26. Jul. ejusd. anni.

Mariam Æmiliam, natam 1779. d. 27. Aug. denat. 1780. d. 13. Sept.

Franciscum Casparum, nat. 1781. d. 25. Jan.

Ludovicam Theresiam, nat. 1782. d. 21. Apr.

Æmiliam, natam 1783. d. 2. Aug.

Quæ autem a. 1784. d. 30. Sept. in lucem edita est filiola

Henrietta Theresia, eam Avus non exosculatus est, quippe qui vivere tum jam desierat.

Alter filius HERMANNUS, litterarum studia amplexus est, & postquam Gymnasii civis nobis carissimus per biennium fuerat a. 1773. Göttingam profectus est, & quadriennium fere ibi moratus, Themiidis sacris initiatus, a. 1776. dissertatione de *Uso fructu paterno in bonis liberorum adventitiis* habita, in Doctorem utriusque Juris promotus est; tum doctrinæ augendæ causa per duos annos iter instituit atque a. 1778. in patriam rediit, non sine augurio, aliquando et ipsum de Republica egregie meriturum fore. Quippe qui paulo post reditum primo inter Jurisconsultos Tribu-

nalis

nalis nostri inferioris, dein vero in Judicium confessu; qui controversiis opificum dirimendis occupatur, functiones suas per consuetum tempus digne curavit & explevit, nunc autem causas forenses singulari agit dexteritate. Is tori sociam nactus est virginem omnibus sui sexus dotibus ornatissimam JOANNAM MARIAM, Excell. & Exper. JOACHIMI FRIDERICI BOLTEN, M. D. & Physici Hamburgensis primarii filiam natu majorem, e qua suscepit

Elisabet Marianam Margaretam, natam 1782. d. 2. Aug.

Joannam Augustam, natam 1784. d. 14. Maji.

Quantumvis autem hanc liberorum nepotumque seriem obitus b. Consul afflixit, tantum quoque eadem ad memoriam Ejus in seros posteros propagandam valebit; nec mihi peroranti quicquam superesse credo, nisi votum, velit Deus O. M. per longum temporis spatium omne genus luctus ab his amovere, splendorem contra eorum quam diutissime servare atque omni felicitatis genere Eos cumulare. Memoria vero Magnifici viri, qui plus quam dimidiam vitæ suæ partem nostris, o cives! commodis tuendis augendisque impendit, nobis quoque pariter ac familiæ Ejus cara sit ac grata, ita ut Ejus veram erga Deum pietatem, recti & æqui amorem, socialitatem, beneficentiam, integritatem & reliquas virtutes imitemur.

Non majus autem doloris lenimen post eam jacturam contingere poterat, quam quod summum Numen nobis concessit, dum Amplissimus Patriæque amantissimus Senator JOANNES LUIS d. 27. Aug. ejusdem 1784. anni in pie defuncti Consul locum succederet, qui Illustri Ordini per xvi. jam annos adnexus, tot documenta præstantissimarum animi dōtum cum perfectissima status nostri; ejusque constitutionum notitia, egregia prudentia & humanitate conjunctarum præbuit; cui ut Consuli Magnifico cives plausere, ita & nos Eidem vitam longissimam, valetudinem integerrimam & splendidissimæ familiæ felicitatem perpetuam ex animo precamur.

Eadem vota nuncupamus pro Hujus in Amplissimo Senatu successore quem d. 3. Sept. nobis fors faustissime dedit CHRISTIANO HEN-

XII

RICO ALARDO, in quo, præter solidam exploratamque rerum, quæ mercatorem efficiunt, cognitionem, multiplex etiam officiorum civilium experientia & indefessum erga salutem publicam studium omnino faciunt, ut optima quævis de Eo in gerendâ Republica augurari, quin certo expectare possimus. Servet itaque Ipsum Deus per longissimam annorum seriem.

Facit autem, quæ hætenus Rempublicam nostram servavit, DEI O.M. clementia, ut, quotquot pro incolumitate & flore civitatis concipimus vota, Ipsi rata fore nulli dubitemus.

